

MÁRAI E L'EUROPA CENTRALE

I suoi rapporti con l'Italia

MÁRAI ÉS KÖZÉP-EURÓPA

Az író Olaszországhoz fűződő kapcsolata

Speriamo che alla mostra che aprirà il 22 marzo 2004 alle ore 17 a Budapest presso l'Istituto Culturale dell'Europa Centrale fra qualche anno ne segua una itinerante ancor più vasta e che possa raggiungere l'Europa e il mondo intero.

Il titolo dell'esposizione, "L'Europa Centrale di Márai – il Márai dell'Europa Centrale", è nato nel vecchio palazzo del Parlamento, attualmente sede dell'Istituto Italiano di Cultura di Budapest. Il direttore dell'Istituto, Dante Arnaldo Marianacci, ha ritenuto che a proposito dello scrittore ungherese si parli di Europa Centrale (speriamo che questo concetto esista ancora e continui ad esistere). Márai nacque a Kassa, oggi territorio slovacco, e scrisse in lingua ungherese (se si omettono i primi scritti giornalistici in tedesco); la sua prima effettiva opera di valore, le "Confessioni di un borghese", racconta l'infanzia trascorsa a Kassa (l'opera fu sottoposta a procedimento penale, si resero necessarie delle modifiche, secondo le buone abitudini centroeuropee). Márai viaggiò molto, fu più volte e a lungo in Italia, ma anche Vienna e Parigi e molte altre città e culture europee divennero la sua patria d'adozione.

La raccolta polimerica, organizzata da più Paesi, raffigura pertanto uno scrittore letteralmente "centroeuropeo". La base è costituita dai materiali del Museo Petöfi della Letteratura: foto che documentano la vita di Márai, ritratti di amici e di colleghi. E libri. Libri in ungherese e in molte altre lingue. Tutto ciò arricchisce le nove pitture e i collage del pittore ceco Josef Cisarovsky, ispirati dall'opera dello scrittore ungherese intitolata Libro d'erba. Una sezione altrettanto importante della mostra è la documentazione fotografica del Museo della Slovacchia Orientale, che i visitatori possono vedere anche in varie città euro-

Az reméljük, hogy a kiállítást, amely 2004. március 22-én délután 5 órakor nyílik meg Budapesten, a Közép-európai Kulturális Intézetben, néhány év múlva egy még átfogóbb, Európát és a világot is bejáró vándorkiállítás követi majd.

Tárlatunk címe: Márai Közép-Európjája – Közép-Európa Máraija. A cím az Országgyűlés egykori épületében, a mai budapesti Olasz Kulturális Intézetben született. Dante Arnaldo Marianacci, az intézet igazgatója találta ki, kiegészítve, hogy Közép-Európa (reméljük, létezik és létezni is fog ez a fogalom) jelentse be igényét erre a magyar íróra. Márai Kassán született a mai Szlovákia területén, magyar nyelven írt (leszámítva kezdő német nyelvű újságíróskodását), első igazán értékes műve, az Egy polgár vallomása Kassán töltött gyermekkorát, otáni környezetét mutatta be (a mű bírósági eljárást váltott ki, változtatni kellett rajta – jó közép-európai szokás szerint), de megfordult mindenütt: sokszor és sokat élt Olaszországban, de otthon volt Bécsben vagy Párizsban – sok európai városban és azok kultúrájában is.

Tehát szó szerint „közép-európai” írókat mutat be ez a sok ország által szervezett, sokszínű gyűjtemény. Alapját a budapesti Petöfi Irodalmi Múzeum anyaga adja: Márai Sándor életét dokumentáló fotók, barátok, pályatársak arcképei. És könyvek. Könyvek – magyarul és számos idegen nyelven. Mindezt gazdagítja a cseh Josef Cisarovsky festőművész kilenc festménye, kollázsa, amelyeket az író Füves könyv című műve ihletett. Ugyancsak fontos része az összeállításnak a Kelet-szlovákiai Múzeum fotódokumentációja, amelyet – akárcsak a Petöfi Irodalmi Múzeum Márai – kiállításának anyagát – több európai városban is láthattak már a nézők. Olaszországból, ahol az író Nápolyban, Salerno-n töltötte életének jelentős szakaszát, az olasz nyelven kiadott műveken kívül sok személyes tárgya is belekerül a közös gyűjteménybe. Az osztrákok az egykor és ma kiadott Márai könyveket hozzák el, a lengyelek úgyszintén. Az utóbbiak két ott vannak a napokban megjelent Napló-fordítások is.

A Napló szerintem Márai főműve. E kényszerű vállalkozásban egy több mint negyven éven át emigrációban élő-dolgozó alkotóművész bebizonyítja, hogy noha a világ kétpólusúvá vált, és az ő házája az általa el nem fogadott szovjet övezetbe került, őt, a távol élőt semmi sem választhatja el attól az országtól, attól a nemzetől, attól a kultúrától, amely számára a létezés alapját jelenti. Nincs más eszköze szuverenitása megőrzésére, csak az európai kultúra ismerete, az írók és műveik nyújtotta igazság és védelem. Ime, egy közép-európai európai, aki ellenlél egy öt igazságot tudomásul sem vevő világnak. S végül – győz. Szerintünk. Mint Homérosz – teremt egy világot. Győzri-veri őt az idő és a történelem, ám attól egyre jobbra, tisztábbá, áttetszőbbé válik. E sajátos író a realitásból sokszor szinte monomániásan a kultúrába menekül, s ettől a mai olvasónak néha talán túl tudósnak, netán sznobnak tetszik. De ne legyünk igazságtalanok. A másik oldalon ott van Márai naplójában a valóság is, a mindennapok hordaléka. Az író valóságfestése olykor egyszerűen tolszotti. Például a dél-olasz körház leírása (ahol mint beteg eleményeket gyűjtött), mely a százd kispikájának mesterműveit közé tartozik.

Ami Márai Közép-Európjáját illeti, nos, sokszor elgondolkodtam rajta: van-e, volt-e, lesz-e ez a Közép-Európa. Járva a nyomában, megkeresve Nápolyban a Posillipo még mindig romos kis házát, kertiét, sétálgatva Kassán az odavallás – egyébként Prágában élő – Rákos Péterrel és Pös Kattival, vagy nézgetve Bécs régi utcáit, Párizs diáknegyedét, eltűnök, hogy vajon mit látok. A mai házat, a mai várost, a mai életet – vagy azt, amit Márai leír? S rájöttem, a kettő együtt lehet csak va-